

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

УДК 340.15

DOI <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2018.6/01>

Вовк О.Й.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Карпичков В.О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

«ПРАВА, ЗА ЯКИМИ СУДИТЬСЯ МАЛОРОСІЙСЬКИЙ НАРОД» 1743 РОКУ ЯК ПРАВОВА ПАМ'ЯТКА МІСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ

У статті аналізується пам'ятка права міського самоврядування – «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 року, що є кодифікованим збірником нормативних актів у козацько-гетьманській Україні XVIII століття. Розглядаються особливості створення цього збірника, його структура, зміст і детально аналізуються положення, які присвячені міському самоврядуванню українських міст Гетьманщини.

Ключові слова: самоврядування, міське право, кодифікація, магістрат, міщани, вїйт, бургомістр.

Постановка проблеми. Протягом останнього часу поряд із важливими суспільними й економічними перетвореннями в Україні проводяться системні реформи з упорядкування місцевого самоврядування, що досить часто супроводжуються певними труднощами, подолати які можна шляхом глибокого знання історико-правової спадщини попередніх етапів формування національної правової системи. Однією з таких правових пам'яток можна вважати звід законів «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р., який посідає важливе місце серед історико-правових джерел українського міського самоврядування періоду Гетьманщини XVIII ст.

Актуальність теми зумовлюється важливістю дослідження витоків місцевого самоврядування як є однієї з основних підвалин демократичного режиму, адже право громадян на участь в управлінні державними справами є важливим демократичним принципом, якого дотримуються всі цивілізовані держави. Це право може реалізовуватися безпосередньо на місцевому рівні, оскільки саме на місцевому рівні найкраще створювати умови для побудови сучасного демократичного громадянського суспільства, члени якого б відчували свою участь в управлінні державою та водночас

відповідальність перед нею. Існування органів місцевого самоврядування, наділених реальними повноваженнями, забезпечує ефективне й близьке до громадянина управління. Держава, у свою чергу, має забезпечувати та гарантувати громадянам ефективну участь в управлінні державою, оскільки зміцнення місцевої влади зміцнює націю загалом, посилює забезпечення ефективнішої й демократичнішої суспільної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність обраної теми обґрунтовується тим, що хоча останнім часом окремі питання, пов'язані з аналізом положень «Прав, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р., розглядали в працях такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як О.І. Биркович, І.Й. Бойко, М.С. Булкат, К.А. Вислобоков, В.Д. Гончаренко, О.І. Гуржій, Ю.Л. Дмитришин, О.М. Мироненко, Т.О. Матвеева, В.В. Молдаван, Т.О. Остапенко, Я.М. Падох, В.З. Прус, Н.П. Сиза, І.Я. Терлюк, І.Б. Усенко, В.З. Ухач, В.В. Цветков, В.С. Шандра, Ю.С. Шемшученко та інші, в історико-правовому аспекті дослідження цього зводу українського права як історичної правової пам'ятки самоврядування українських міст XVIII ст. спеціально не проводилися.

Постановка завдання. Метою наукового дослідження є історико-правовий аналіз збірника «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. («Права») як правової пам'ятки міського самоврядування України періоду Гетьманщини та визначення його значення для об'єктивної характеристики муніципально-правових відносин в українських містах XVIII ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. На нашу думку, поняття «джерело права» є багатоаспектним і несталим, таким, що враховує зміни та зрушення, які відбуваються водночас із розвитком самого суспільства [2, с. 62]. Тому «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. необхідно розглядати як історичне документальне джерело, що є носієм правової інформації, яка виникла в ході історичної еволюції міського самоврядування періоду Гетьманської України. Оскільки значення нормативних актів для істориків права полягає в тому, що саме вони становлять основу всіх правових норм [3, с. 358], у такому сенсі збірка «Права, за якими судиться малоросійський народ» цінна тим, що відображає історико-правову реальність у юридичних нормах, аналіз яких дає можливість робити висновок про політичний та економічний стан українського суспільства, розвиток соціальних інститутів, культури, моралі, приватних відносин, судочинства й міського самоврядування в тогочасних українських містах зокрема.

На початку XVIII ст. значно спрощене внаслідок тривалих війн правове життя України поволі поверталось до мирного стану, знову висувуючи на передній план приватні інтереси. Численні правові конфлікти й суперечки, що виникали із суспільних відносин, вимагали негайного судового вирішення. Перед судовими органами постало невідкладне завдання вирішувати щоразу все складніші спори та призначати покарання на підставі законів, що містили застаріли, нечітко сформульовані й досить часто суперечливі норми. Протиріччя, що зростали, між новою соціальною ієрархією та військовою республікою, якою фактично була Гетьманщина, зумовили численні проблеми насамперед внутрішнього характеру [3, с. 17].

Необхідність кодифікації права України XVIII ст. зумовлювалась насамперед суто об'єктивними економічними причинами, що склалися на той час у державі, у тому числі розвитком феодальної власності на землю та закріпаченням селян українськими, польськими, литовськими, а згодом і російськими феодалами. Отже, поставала

цілком логічна необхідність узагальнення та систематизації правових норм, які б повністю відповідали потребам того часу [4, с. 17].

Окрім того, правова система Гетьманщини XVIII ст. містила норми Литовського Статуту, актів гетьманської влади, козацького звичаєвого права, церковного й магдебурзького права, мала серйозний недолік: правові норми зазначених джерел часто суперечили один одному й були значною мірою застарілими. Усе це породжувало низку проблем і надавало змогу судовим органам стосовно одних і тих самих справ виносити різні рішення залежно від того, на яке джерело їм було вигідно посилалися під час вирішення судових конфліктів. Так, А.Ф. Кістяківський у праці «О своде законов, действующих в Малороссии» до основних причин створення «Прав, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. зараховував такі: 1) різноманітність наявних законів, які суперечили одне одному; 2) проблеми застосування різних правових норм під час здійснення судочинства [5, с. 5]. На аналогічні причини кодифікації вказував відомий історик і теоретик права Ф.В. Тарановський, який займався дослідженням джерел українського права [6, с. 110]. На невідповідність і суперечливість між різними джерелами права, що діяли в Україні, та плутанину між ними вказував також український історик і філософ Д.І. Багалея [7, с. 30].

Створення «Прав, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. стало важливою подією у становленні української правової системи. Кодекс став результатом майже 15-річної напруженої праці кращих правників Гетьманщини та вміщав здобутки вітчизняної правової думки того часу. Незважаючи на те що царська адміністрація Росії не поспішала з уведенням збірника в дію, а численні узгодження тексту «Прав» зтяглися з 1743 р. до 1756 р., вони поширювалися в Україні у вигляді рукописних списків, за якими вивчали українське право та на які посилалися в судовій практиці [8, с. 7].

Джерельна база кодифікації не обмежувалась самим лише Литовським статутом, а й включала норми магдебурзького права, німецького права, окремі положення козацького звичаєвого права, чинне гетьманське законодавство, російське імперське законодавство, а також деякі оригінальні новели. Окрім цього, створений кодекс містив деякі норми канонічного права, що лягло в основу як магдебурзького права, так і Литовського Статуту, а також безпосередньо ввійшло до положень «Прав» через доповнення редакційної комісії,

до якої були залучені представники духовенства [8, с. 15]. Найбільше посилянь у тексті «Прав» є на Литовський Статут і магдебурзьке право.

Варто зазначити, що своєрідною особливістю кодифікаційної роботи є те, що під час створення кодексу його автори вносили правки й доповнення до положень з вищевказаних джерел, перш ніж уносити їх до тексту закону. Отже, комісія зробила величезну редакційну роботу. Звичайно, залишається актуальним питання, чим саме керувалися члени комісії, коли змінювали положення або вдосконалювали ці норми. Однак під час створення кодексу комісія, без сумніву, мала брати до уваги особливості українського звичаєвого права. Тому можна припустити, що в роботі кодифікаційна комісія керувалися саме звичаєвим правом на користь українського народу.

«Права» підготовлені в процесі урядової кодифікації українського права протягом 1728–1743 рр. під офіційною назвою «Права, по которим судитя малоросійській народъ высочайшимъ всепресветлейшій державнейшій великія государыни імператриці Елисавети Петровны самодержици всеросійскія ея імператорского священнейшого величества повеленіємъ из трех книгъ, а именно Статута Литовского, Зерцала Сацонского и приложенных при томъ другихъ правъ, також де из книги Порядокъ по переводе из польского латинского языков на російській діалектъ в едину книгу сведенныя в Глухове лета от ржства Христова 1743» [8, с. 4] тогочасною канцелярською мовою.

Кодифікаційна комісія складалася з освічених людей, серед яких були вчені, юристи-практики, добре обізнані з правовою системою того часу, працівники державного апарату, нова шляхта, професійні військовослужбовці, а також представники духовенства. До її складу впродовж 15 років входило 70 осіб, серед яких були представники від міст: київський лавник Яків Величковський, писар ніжинського магістрату Григорій Кониський (Конецький), київський бургомістр Нечай, чернігівський бургомістр Степан Россовський, київський бургомістр (згодом райця) Федір Силич, київський бургомістр (регент ратуші, регент магістрату) Олександр Філевич [8, с. XLIX], які, очевидно, в силу своєї ерудиції та професійної практики займалися впорядкуванням і вдосконаленням норм міського права та приведенням їх у новому зводі до певної внутрішньої узгодженості. Поєднання самобутніх українських козацьких традицій з кращими традиціями Речі Посполитої в комплексі з дієвістю

роботи кодифікаційної комісії пояснює закономірність високого рівня правової культури створеного збірника «Права, за якими судиться малоросійський народ», його стану незалежність і намагання Комісії в наслідуванні досить прогресивного Литовського статуту. Норми, що містилися у «Правах», не тільки відображали особливості соціально-економічного й політичного ладу України того часу, а й окреслювали той напрям розвитку держави, який передбачали українські феодали. Тут важко не погодитись із твердженням М.П. Василенка, що в дечому норми «Прав» ідуть попереду життя, тому, щоб установити правдивий стан речей, треба обов'язково їх перевіряти архівним матеріалом [9, с. 373].

«Права» складаються з 30 глав, що розділялися на артикули, які, у свою чергу, поділялися на пункти. Усього налічується 531 артикул і 1716 пунктів. Варто зазначити, що жоден із розділів «Прав» не можна трактувати як повну систематичну збірку галузевих норм. Усі 30 розділів є різноманітними за своїм змістом, а також за стилістикою викладу матеріалу. Окремий розділ може включати норми кримінального, цивільного, процесуального права, а деякі норми, які взагалі важко класифікувати.

Структура збірника є такою: глава 1 «Про правову силу та важливість прав малоросійських» – один артикул; глава 2 «Про Божу честь» – 6 артикулів; глава 3 «Про найвищу честь і владу монаршу» – 15 артикулів; глава 4 «Про вольності та свободи малоросійські» – 14 артикулів; глава 5 «Про військову державну службу і про військовий порядок» – 21 артикул; глава 6 «Про співвідношення мирських і духовних судів і про приходських священників» – 4 артикули; глава 7 «Про суди, суддів та інших осіб, які мають стосунок до суду й дотримання правового порядку в судових справах» – 25 артикулів; глава 8 «Про позивача та відповідача, а також про судовий процес і докази, про декрети й вирoki, про апеляцію і штрафи» – 40 артикулів; глава 9 «Про проведення судочинства в різних випадкових судах і про земську давність» – 18 артикулів; глава 10 «Про весілля, придане, віно, успадкування чоловіка після смерті дружини і дружини після смерті чоловіка, про розлучення» – 37 артикулів; глава 11 «Про опікунів і їх опіку над сиротами, а також над нероздільним майном неповнолітніх братів і сестер їхніми дорослими братами та сестрами і про поділ майна між ними» – 11 артикулів; глава 12 «Про тестамент або духовні заповіти» – 15 артикулів; глава 13 «Про спад-

щину майна по низхідній, висхідній і побічній лінії рідства, по усиновленню бездітними, а також про владу батьків над дітьми» – 21 артикул; глава 14 «Про продаж, купівлю, викуп, дари і про диспонування її, тобто розпоряджання усіляким чином маєтками і про різні записи» – 27 артикулів; глава 15 «Про майно та речі, які даються в оренду чи у відкуп» – 8 артикулів; глава 16 «Про борги, заклади, поруку, поклажу й арешт» – 49 артикулів; глава 17 «Про земські справи» – 20 артикулів; глава 18 «Про портові ринки, повені, про затоплені товари, про суміжні ріки, млини, ставки та затоплені сіножаті» – 6 артикулів; глава 19 «Про пущі, ліси, бори, діброви, гаї, бортні дерева, про звірині й рибні ловлі, озера, сіножаті, пожежі в пущі та в полі, про диких звірів, про пташині принади, про гнізда соколині, лебедині, про боброві гони, а також про хоромні побудови, сади, городи й усякі ґрунти, про пожежі домів, хуторів і про підпалювачів» – 21 артикул; глава 20 «Про гвалти й насилля, про напад, вбивство, побої та каліцтва, рани, розбої з безчестям, про страту й покарання тих, хто вчинив злочин, про плату за голову, за каліцтво, за травмування суглобів, побої, рани та безчестя шляхти чи воїнського звання й інших людей» – 59 артикулів; глава 21 «Про вбивство людей посполитого звання, служивих, майстрових та інших, а також виродків і шельмуватих і про плату за їхнє життя, каліцтво та за безчестя» – 5 артикулів; глава 22 «Про грабежі, різні шкоди та відповідальність за них» – 20 артикулів; глава 23 «Про страту й покарання прилюбодіїв, блудників, гвалтівників жінок і дівчиць, а також мужеложників і скотоложників» – 14 артикулів; глава 24 «Про злодіїв і покарання їх, також про інші злочинні діяння» – 23 артикули; глава 25 «Про те, які особи, що притягнені до кримінальної відповідальності, підлягають допиту та катуванням, а які – ні, про смертну езекуцію над винними, про катів і про утримання в судах книг, які називаються чорними та протестними» – 14 артикулів; глава 26 «Про магістрат або міський уряд у привілейованих та інших менших містах, про міські суди та про інші посади» – 6 артикулів; глава 27 «Про слуг і про людей вільних і невольних» – 22 артикули; глава 28 «Про ярмарки, торги та купецькі контракти» – 6 артикулів; глава 29 «Про суд над землеробами, про сільський порядок, про пастухів, плугатарів, погоничів та скот»; глава 30 «Про циган, татар, жидів та інших невірних, про безчестя, поранення та їх убивство» – 9 артикулів. Окрім цього, «Права» містили пояснення цитат, які зустрічаються в тексті, алфа-

вітний реєстр і зміст з указаними назвами глав і стислим викладом змісту артикулів [8].

Міське право Гетьманщини XVIII ст. являло собою сукупність норм, що регулювали суспільні відносини між різними верствами міського населення з питань організації та функціонування системи самоврядування міста. На нашу думку, поняття «міське право» в цей досліджуваний період застосовувалося принаймні у трьох значеннях: 1) як природне право громади на самоврядування, основою якого є свобода громадян, право на самоврядування з власним судочинством, право участі в управлінні торговельними й ремісничими об'єднаннями, право на фортифікаційні споруди, а також право на прийняття власних статутів; 2) як сукупність актів органів міського самоврядування звичаєве право сформувалося в умовах міста; 3) як право на здобуття міського громадянства, тобто правовий зв'язок між міщанами та міською громадою [10, с. 104]. Міське право Гетьманщини як комплексну систему можна вважати підгалуззю козацького державного права, що включало норми судово-адміністративного, фінансового, військового, земельного, торгового й інших інститутів права. Оскільки сфера дії адміністративного права на той час була фактично монополізована російським урядом, «Права», окрім загальних положень про право займати посади лише місцевим і шляхтичам, подають більш-менш докладний порядок місцевого самоуправління та дуже стисло регламентують сільське самоуправління [8, с. XL].

Норми права, які стосуються правового становища мешканців міст (міщан), їх відповідальності за порушення договорів і скоєння злочинів, як і всіх інших громадян, розміщені майже в усіх главах «Прав, за якими судиться малоросійський народ», зокрема в гл. 2 арт. 6; гл. 3, арт. 2 п. 8, арт. 7 п. 9, арт. 10 п. п. 1, 4, 5; гл. 4 арт. 1, 13 п. 4; гл. 5 арт. 1 п. 4, арт. 20 п. 2; гл. 7; гл. 8 арт. 2 п. 1; гл. 14 арт. 3, 4, 8, 9 п. 1; гл. 16 арт. 49; гл. 20 арт. 19 п. 3; гл. 21 арт. 2, 3, 4, 5; гл. 22 арт. 5; гл. 24 арт. 4; гл. 26; гл. 28 арт. 1 [8].

Найбільший інтерес для дослідження міського права Гетьманської України становить глава 26 «О магистрате или уряде гродскомъ упривиліюванихъ и другихъ меншихъ городовъ, о судахъ градськихъ и о другихъ должностяхъ» [8, с. 452]. За своєю структурою вказана глава складається з шести артикулів, поділених на окремі за нумерацією тридцять чотири пункти, які вміщали такі положення: про вибори до магістрату і його склад у містах із привілейним правом самовряду-

вання; про вибори урядників до ратуші та її склад у непривілейних містах; про допоміжний склад урядників у магістратах і ратушах; про склад магістратського («градського») суду та про організацію судочинства; про судові книги; про апеляції; про скарги на вїтїв та інших урядників; відповідальність за порушення імунітету вїтїа й інших міських урядників; відповідальність за порушення порядку в судовому засіданні; права й обов'язки вїтїа й інших магістратських урядників у міському самоврядуванні; про дотримання стандартних вимірів ваги та довжини; про встановлення ціни на хліб; про організацію міських розваг; про належний порядок у шинках; про міські прибутки та витрати; про контроль над міськими цехами; про господарський порядок у містах (утримання в належному стані мостів, вулиць, дворів тощо); про протипожежну безпеку.

Що стосується порядку організації міського самоврядування, то цілком вірогідно, що укладачами «Прав» запозичений досвід Києва та Чернігова, адже саме із цих українських міст запрошувалися до складу кодифікаційної комісії професійні урядники, які мали навички проведення виборів у магістрату й ратуші. До кандидатів на головні посади міста висувалися особливі вимоги, а саме: походити зі знатних міщан; постійно проживати в місті; мати такі моральні якості, як совісність, розсудливість, добронравність; мали освіту; бути законнародженими; розбиратися в праві; за віком не молодші за 25 і не старші за 70 років; мали середній матеріальний достаток. Не допускалися до виборів на міські посади лихварі, перелюбці, іновірці (нехристияни) та іноземці тощо.

Згідно з «Правами», в магістратських містах головними виборними членами мали бути вїтї, бургомїстри, райці та лавники, а ратушних містах – тільки вїтї і три бургомїстри. До складу рядового штату урядовців у магістратських і ратушних містах належали писар, межових (земельних) справ комісар або межовик і підмежовик, городничий, один або два возних, які також обиралися. Усі вищезазначені члени та урядовці мали складати присягу на вірність. Начальником і головним суддею привілейних (із магдебурзьким правом самоврядування) та непривілейних (державних) міст був вїтї, який своїм прикладом повинен був спрямовувати роботу бургомїстрів, райців, лавників та інших міських урядовців.

За новими положеннями, до магістратського суду повинен уходити вїтї і не менше ніж п'ять указаних вище персон (бургомїстри, райці та лавники), а до ратушного – не менше ніж три особи саме для вирішення чолобитних і кримінальних справ, які б виносили рішення та вироки тільки згідно з статтями цих «Прав». Судові засідання мали відбуватися щоденно, крім святкових та урочистих днів, а термінові й невідкладні справи дозволялося розглядати навіть у ці дні протягом шести годин – від сьомої години ранку до першої години по обіді. За неналежну поведінку в приміщенні ратуші під час судових засідань магістратські особи підлягали покаранням у вигляді термінового випровадження із суду, штрафу та арешту, а за неодноразові неподобства позбавлялися своєї посади. Значимість членів магістратів і ратуш закріплювалась їх посиленою правовою охороною. За скоєння злочинів проти суддів і суду винні підлягали суворою покаранням відповідно до статей глави сьомої «О судахъ, судїяхъ и другихъ персонахъ к суду надлежащихъ, и о содержанїи правного порядка в делахъ судебныхъ» [8, с. 80], яка потребує особливої характеристики.

Варто зазначити, що «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. містять величезний масив інформації про вітчизняний суспільний устрій, державний лад, судочинство, місцеве самоврядування тощо, які ще досі не розвідані в повному обсязі.

Висновки. З огляду на вищевказане, можна резюмувати, що кодифікований збірник «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. як правова пам'ятка українського міського права важлива тим, що положення його змісту відображають тогочасні суспільні відносини у сфері міського самоврядування в українських містах Гетьманщини XVIII ст. Своїми постановами цей збірник, крім усього, мав також сприяти забезпеченню законності, громадського порядку, здійсненню судочинства в тогочасних містах і вказував на перспективи подальшого вдосконалення вітчизняного міського самоврядування. Дослідження положень «Прав, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р., що вміщував норми майже всіх галузей права, у тому числі міського, необхідно продовжувати в напрямі виявлення його фактичного застосування магістратськими органами українських міст.

Список літератури:

1. Пархоменко Н.М. Джерела права: проблеми теорії та методології: монографія. Київ, 2008. 336 с.
2. Историчне джерелознавство / Я.С. Калакура, І.Н. Войцехівська, С.В. Павленко та ін. Київ, 2002. 488 с.
3. Когут З.Є. Російський централізм і українська автономія. Канадський інститут українських студій. Ліквідація Гетьманщини 1760–1830. Київ, 1996. 317 с.
4. Месяц В.Д. История кодификации права на Украине в первой половине XVIII века: монография. Киев, 1963. 127 с.
5. Кистяковский А.Ф. Права, по которым судится малороссийский народ. Киев, 1879. 1063 с.
6. Тарановский Ф.В. Обзор памятников магдебургского права западнорусских городов литовской эпохи: Историко-юридическое исследование. Варшава, 1897. 207 с.
7. Багалея Д.И. Магдебургское право в Левобережной Малороссии. Санкт-Петербург, 1892. 55 с.
8. «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. / відповідальний редактор Ю.С. Шемшученко. Київ, 1997. 547 с.
9. Василенко М.П. Вибрані твори: у 3 т. Київ, 2006. Том 2: Юридичні праці / упорядники: І.Б. Усенко (кер. колективу), Т.І. Бондарук, А.Ю. Іванова, Є.В. Ромінський; від. ред. Ю.С. Шемшученко, І.Б. Усенко. 560 с.
10. Кіселичник В.П. Львівське міське право: поняття, джерела, періодизація та зміст. Вісник Львівського університету. Серія «Юридична». Львів, 2004. Вип. 39. С. 102–110.

«ПРАВА, ПО КОТОРЫМ СУДИТСЯ МАЛОРОССИЙСКИЙ НАРОД» 1743 ГОДА КАК ПРАВОВОЙ ПАМЯТНИК ГОРОДСКОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ УКРАИНЫ

В статье анализируется правовой памятник городского самоуправления – «Права, по которым судится малороссийский народ» 1743 года, который является кодифицированным сборником нормативных актов в казацко-гетманской Украине XVIII века. Рассматриваются особенности создания данного сборника, его структура, содержание и подробно анализируются положения, посвященные городскому самоуправлению украинских городов Гетманщины.

Ключевые слова: самоуправление, городское право, кодификация, магистрат, мещане, войт, бургомистр.

THE RIGHTS OF WHICH THE MINOR RUSSIAN PEOPLE ARE JUDGED OF 1743 AS LEGAL MEMORY OF MUNICIPAL SELF-GOVERNMENT IN UKRAINE

The article analyzes the memory of the right to municipal self-government – “The rights of which the minor Russian people are judged” of 1743, which was the codified collection of normative acts in the Cossack-Hetman Ukraine of the XVIII century. The peculiarities of creation of this collection are included. Its structure, content are considered, provisions, which are devoted to municipal self-government of Ukrainian cities of the Hetmanate are analyzed in detail.

Key words: self-government, urban law, codification, magistrate, urban people, voit, burgomist.